

obratno gibanje bode trajalo do 2. aprila, tedaj 73 dni; sredi tega časa, t. j. 24. februarja bode pa solncu naravnost nasproti stal, kakor luna ob času ščipa. Takrat se bode najlepše videl in najbolj svetil, kajti pride ob takih priložnostih izmed vseh planetov najbliže zemlji, sempatja do 54 milijonov kilometrov, in zvezdogledi ga takrat z dobrim uspehom opazujejo.

Jupiter je imel 14. decembra minolega leta svoj zgornji shod s solncem, ali drugače povedano, on je stal naravnost za solncem in je bil tedaj v največji daljavi od zemlje; pred tem časom je hodil za solncem (večerna zvezda), pozneje je pa stopil na njegovo desno stran in izhaja pred solncem. Takisto je imel Saturn okoli 30. decembra svoj zgornji shod s solncem in je prestopil na desno stran, tako da imamo takrat tri jutrne zvezde, vendar se Jupiter in še v večji meri Saturn zavoljo bližine solnca ne vidita dobro. Opomnimo pa, da so naši računi le približni, izpeljani na podlagi gibanja v krogu, ne v elipsi, kajti takozvani dnevnik (ephemeridae), ki izhajajo v Londonu, Parizu in Berlinu so zelo dragi in nam niso na razpolago; pa to nič ne de, ker prvič nam zadoštujejo približni računi, drugič pa so elementi planetov, s katerimi računajo ti dnevnik, še malo natančni.

Poglejmo še nekoliko na zvezde nepremičnice (stellae fixae); teh je na vsakem kraju neba obilo. Skoro vsak izmed nas pozna velikega medveda ali veliki voz, ki počasi vozi okoli zvezde tečajnice (stella polaris). Za kolesa ima štiri zvezde, za oje spredaj pa tri, tako da tvori teh sedmero zvezd zares podobo voza; okoli desete ure po noči ga zagledamo na severu. Najlepši kraj neba pa zavzema Orion s svojim odličnim spremstvom. To so tri lepe zvezde druge velikosti, ki stojijo v ravniku ena tik druge kakor kosci; ne daleč od njih pa stoji na vsako stran, na desno in levo ena svetla zvezda prve velikosti, malo odzgoraj nad ravnikom Beteigeuze, malo spodaj pod ravnikom Rigel. Teh petero zvezd skupaj tvori ozvezdje Orion, ki ga slovenski kmetje na Štajerskem dobro poznajo in po njem po noči čas določujejo. Orion pa ima okoli sebe v daljšem polukrogu pet zvezd prve velikosti; te so: Aldeberan, Capella, Pollux, Procyon, Sirius, tako da je ta stran neba zares najlepša. Ako pogledamo okoli 10. ure po noči proti vzhodu in luna ne moti, vidimo vso to krasoto pred nami razprostrto. Seveda zdaj po zimi ni tako ugoden čas za opazovanje, kajti čim jasnejše je nebo, tem huje pritiska mraz, ali kakor Miroslav Vilhar peva: »Zvezde gorijo, a mrzla je noč«.

Prof. M. Vodušek.

Splošni pregled

Praznovanje Prešernovega jubileja. Zadnji mesec minolega stoletja je bil na Slovenskem posvečen Prešernu.

Sredi ljutih političnih volilnih borb smo praznovali stoletnico pesnikovega rojstva, in dozdevalo se nam je, kakor da bi bil slovenski pesnik Prešeren kot genij našega naroda mahoma stopil med boreče se stranke in jim zaklical:

»Rojaki! Življenje je boj, in tudi naše kulturno-politično življenje je boj. Ali je pri drugih narodih drugače? Osební in strankarski interesi se bore z ideali, z najvišjimi vzori napredka, pravičnosti in človečnosti. Izdajica je vsakdo, kdor stavi svoje nizke strankarske interese nad višje svrhe, nad kulturni

prospeh celega naroda! Podlec je, kdor se bori z nepoštenim orožjem! . . . Bratje! Vaš sveti cilj bodi napredek, bodi prosveta in svoboda! In če se borite še tako med seboj, ne izgubite nikdar tega svojega cilja izpred oči, ne pozabite pa tudi nikdar, da ste vsi vendarle bratje in da ste vsi skupaj Slovenci, ki potrebujete drug drugega v boju zoper skupne nasprotnike. »In necessariis« složni ste nekaj malega, nesložni pa — niste nič. Ne pozabite nikdar, da preže vaši nasprotniki od vseh strani na vas, da vas podjarmijo še bolj, nego ste podjarmljeni . . . Ali ne vidite velike povodnji tujstva, ki buta z naraščajočo močjo ob šibke jezove narodnosti vaše?« . . .

In potihnil je za par trenutkov naš boj; upehani borilci so odložili svoje orožje in segli so si tupatam celo v roke . . .

Ob jubileju našega pesnika je bila združena vsa Slovenija. Iz vseh slovenskih pokrajin so prihajala poročila o jubilejskih slavnostih. Tudi naši rojaki raztreseni po diaspori, kakor v Gradcu, na Dunaju, v Pragi in v Sarajevu so bili napravili lepe svečanosti Prešernovemu imenu na čast.

Po razsežnosti in sijaju najlepše jubilejske slavnosti so se vršile seveda v Ljubljani. Na poziv župana, gospoda Ivana Hribarja, razobesili so meščani 1., 2. in 3. decembra narodne in mestne zastave na svojih hišah. Na večer 1. decembra je bila po mestu baklada, katere se je z meščansko godbo na čelu udeležilo mnogobrojno občinstvo. Po odhodu je bil v »Narodnem Domu« slavnostni komerz, na katerem je g. dr. Triller imel navdušen govor, narodne gospodične pa so na korist Prešernovemu spomeniku prodajale jubilejski prolog.

V nedeljo, dne 2. decembra je bilo v »Narodnem domu« ob enajstih slavnostno zborovanje, na katerem je g. prof. Fr. Levca čital o Prešernu in njega pomenu v razvoju slovenske književnosti. To zborovanje, žal, ni bilo tako mnogoštevilno obiskovano, kakor bi bilo pričakovati. O vzrokih rajši molčimo. — Sila mučen vtisk je napravilo na vso našo javnost tudi to, da se vlada ni udeležila ne slavnostnega zborovanja, ne slavnostnih predstav v gledišču.

V našem gledišču se je praznoval Prešernov jubilej trikrat, in to 2. decembra popoldne z dramo, zvečer z opero in 4. decembra z opero in predavanjem g. prof. Levca. Vsakikrat pa je pri predstavi deklamovala gospodična K. Rückova prolog. Po prologu se je na odprtem odru prikazala živa podoba: apoteoza pesnika Prešerna, ki so jo aranžirali naši umetniki z gospodom profesorjem Franketom na čelu. Ta apoteoza je bila slikovit, nenavadno diven prizor, pri katerem so sodelovali člani uglednih rodbin ljubljanskih — dame in gospodje.

Na vzvišenem podstavku stoji pesnikov doprski kip, ki ga venča dražestni genij pesništva, pred kipom pa stoje skupine vseh stanov slovenskega naroda, žene, dekleta, možje, mladeniči in otroci.

Druga živa slika je bil »Povodnji mož« Prešernov, ki so ga aranžirali že zgoraj omenjeni umetniki. Balado je deklamoval g. Verovšek. Prizor pa je predstavljal tisti veledramatični hip, ko zapleše povodnji mož z Urško proti Ljubljani in že misli skočiti ž njo v reko, iz katere vabijo povodnje vile s svojimi golimi rokami novo žrtev — lepo Urško. Vsi plesalci ostrme in zro v demonškega povodnjega moža ko okameneli, tudi godcem je zastala sapa: ponosna in lepa Urška je izgubljena! Skrivnostni tujec plane zdajinzdaj ž njo v peneče valove!

Oba prizora, »apoteoza« kakor »Povodnji mož« sta bila tako krasna in divno-pestra, da je prava škoda, da se nista fotografovala! Kaki sliki pa bi to šele bili, ko bi bilo mogoče ovekovečiti ji v izvirnih barvah!

Na jubilejski dan, 3. decembra, so bile na predlog predsednika mestnega šolskega sveta, g. Iv. Hribarja, vse mestne šole pouka oproščene. Učencem so učitelji razložili pomen jubilejskega praznika.

Na isti način je praznovala Prešernov jubilej mestna višja dekliška šola.

Tudi vse srednje šole na Kranjskem so bile 3. decembra proste in so profesorji dijakom tolmačili pomen Prešerna za našo književnost.

Z nami Slovenci vred pa so bili v duhu združeni, lahko rečemo, vsi Slovani, severni in južni. Naj omenimo tukaj najpoglavitnejših telegrafskih pozdravov.

Iz Rusije so pozdravili Prešernov jubilej, in to iz Varšave vseučiliški profesorji: Francev, Kulakovskij, Jezbera in Sozonovič.

Iz Krakova: profesor Roman Zawilinski.

Iz Prage: Jan Lego; v imenu občine praške nje župan Vladimir Srb; češki muzej; v imenu češke akademije pesnik Jaroslav Vrchlický; v imenu »Slovanskega Přehleda« urednik A. Černý; »Umelecká beseda«; v imenu društva č. pisateljev »Maj«, lg. Herrmann in Jaroslav Kvapil; v imenu češkega ženstva več dam; nadalje: gg. Inemann, Fr. Prusík, dr. Prusík in prof. Chodounský.

Iz Srbije, iz Belega grada, so nam poslali navdušenih telegramov: v imenu naučnega ministrstva minister Pavel Marinković; v svojem imenu književnik in profesor Andra Gavrilović; v imenu srbskih žurnalistov predsednik Čurčić; uredništvo »Zakonitosti«; iz Sr. Karlovcev uredništvo »Brankovega Kola« in iz Zagreba srbska akademijska omladina.

Iz Hrvatske so pozdravili Prešernov jubilej in to iz Zagreba: v imenu jugoslovanske akademije tajnik, vseuč. prof. Vrbanić, v imenu »Matice Hrvatske« predsednik Smičiklas in tajnik J. Kostrenčić; učiteljski zbor realne gimnazije, profesorji Podgoršek, Staré, Beniger, Marn in Steklasa; v svojem imenu Ivan Trnski; Ivan Kukuljević-Sakcinski in (z Dunaja) prof. Jagić; iz Sarajeva pevsko društvo Trebevič in urednik »Nade«, pesnik Silvije Strahimir Kranjčević, ter prof. Milaković...

*

Na posebno slavnosten način so praznovali bratje Hrvati Prešernov jubilej s tem, da se je bila »Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti« zbrala na večer dne 3. decembra na svojo svečano sejo, v kateri je vseučiliški profesor in član akademije, naš rojak g. dr. Musić, čital duhovito sestavljeno razpravo o Prešernovem »Krstu pri Savici«. Pisec teh vrst se je bil nalašč zato peljal v beli Zagreb, da prisostvuje tej slavnostni seji in zanimivemu predavanju, ki ga je poslušalo okoli 200 oseb broječe odlično zagrebško hrvaško občinstvo. Ni tukaj mesto za to, da bi obširneje poročal o gospoda drja. Musića razpravi, omenjam ad interim samo toliko, da dosedaj še ni nihče tako temeljito ocenil »Krst pri Savici« kakor on. Pokazal je najprej, da sta »uvod« in pa epos pravzaprav dve samostojni pesnitvi, potem pa je obširno komentiral »Krst« sam. Marsikoga utegne iznenaditi, da je g. dr. Musić dokazoval in dokazal, da je Črtomir čisto dosleden značaj. To svojo skoro paradokso trditev je g. profesor spretno podprl s tehtnimi razlogi, ki jih je izvedel iz položaja glavnega junaka samega. Nadalje je pokazal duhoviti akademik,

kako izvira Prešernov epos iz značaja pesnikovega, čigar trpljenje in razočaranja polno življenje je zatonilo v bridki — resignaciji.

Povodom otvoritve slovenske umetniške razstave dne 22. decembra je napravilo tudi hrvatsko književno društvo v dvorani zagrebške univerze krasno Prešernovo slavnost (akademijo), pri kateri je imel senior hrvatskih pisateljev, g. Ivan vitez Trnski mladeniško navdušen slavnostni govor. Za njim pa je podal g. Stjepan pl. Miletić zbranemu odličnemu občinstvu duhovito sestavljen in poetično navdihnjen življenjepis našega Prešerna. Naposled je deklamoval g. Ignacij Borštnik epos »Krst pri Savici«.

V uvodnih člankih, v feljtonih ali v noticah so se spominjali Prešerna poleg naših slovenskih časnikov tudi ruski, poljski, češki, hrvatski, srbski in tudi nekateri nemški listi.

Nimamo prostora, da bi mogli po imenu navesti vse te dnevnike in revije, ki so slavile našega pesnika Prešerna, veseli nas pa, da nam je slovansko novinarstvo izkazalo ob tej priliki toliko krasnih simpatij. Slovani imamo pač več jezikov in narečij, imamo več literatur, ali duh je samo eden — duh slovanski, duh plemenske in kulturne edinosti in vzajemnosti slovanske, ki v pravem trenutku vselej zmagovito stopi na dan. Ta slovanski kulturni duh narašča očitvidno in napreduje, in nikakega dvoma ni, da vtisne XX. stoletju svoj blagodejni pečat, ker bo pospeševal pravo človečnost . . .

A. Aškerc.

Sienkiewiczjev jubilej. Bratovski narod poljski je praznoval 22. decembra na najslavnostnejši način 25letni jubilej književnega dela svojega največjega romanopisca Henrika Sienkiewicza, ki se po vsej pravici prišteva danes med pisatelje svetovnega imena. Njegova dela so prevedena že na 20 kulturnih jezikov. Poleg Tolstega ni nobeden slovanski pisatelj tako znan, lahko rečemo po vsem svetu kakor Sienkiewicz. Rusi, Angleži, Francozi, Lahi, Italijani in Nemci čislajo visoko Sienkiewiczzeve romane, in Amerikanci so naravnost navdušeni zanj. V »Ljubljanskem Zvonu« je bil v lanskem letniku na našo prošnjo meseca avgusta objavil poljski pisatelj Mieczyslaw Stein daljšo studijo o Henrik Sienkiewiczzu povodom njegovega jubileja, in zato ne bomo danes več obširneje govorili o njegovem pomenu za poljsko in svetovno književnost.

Sienkiewicz je visoko izobražen mož, ki je prepotoval takorekoč ves svet in študiral ljudi, kraje in življenje po vseh delih sveta. Temeljito je proučil tudi zgodovino, poljsko in svetovno. Zato pa tudi Sienkiewiczovi poemi niso nikakšne halucinacije dekadentne in meglaste domišljivosti, ampak so plastične žive slike iz življenja, preteklosti in sedanjosti. Po žilah njegovih junakov se ne pretaka absint ali trikrat prekuhana črna kava, ampak prava človeška kri. Sienkiewicz je realist v najlepšem pomenu te besede. On je slovanski realist, ki obsega vse življenje, ki vidi v tem življenju senco in luč, greh in krepost.

Najmočnejša stran Sienkiewiczvega talenta je zgodovinski roman. V tem žanru mu dandanes med svetovnimi pisatelji ni nihče kos. S svojimi povestmi iz poljske zgodovine je neskončno povzdignil narodni ponos svojih rojakov; te povesti so kakor Matejkove slike tolažile poljski narod v njegovi nesreči. Sienkiewiczova muza je torej poleg svoje estetične in poetične lepote tudi prava narodno-politična pedagoginja. S svojim antičnim romanom »Quo vadis?« pa je

odgrnil svetu tragično-živo sliko iz svetovne zgodovine, ko nastopi v areni nova ideja krščanstva . . .

Sienkiewicz je realist in idealist obenem. Njegove pesniške slike nas ne odbijajo od sebe s svojo brutalno istinitostjo, ampak vkljub svoji dejstvitelnosti so nam simpatične, ker čutimo, da pisatelj ljubi človeka, da išče povsod, tudi v največjem hudobnežu čisto človeških momentov, ker vidimo, da išče v vsakem nesrečniku tiste svetle iskre, ki mu še ni ugasnila tam v skritem kotu njegove duše. Sienkiewicz ima široko duševno obzorje, zato pa čitanje njegovih povesti človeka povzdiguje in mu odpira velike perspektive v duševni svet. Njegove knjige zato niso lahkotno čtivo tako-le samo za ložjo prebavo po obedu, ampak so globokomiselna duševna hrana. On ne pripoveduje samo zato, da pripoveduje, da nam krati čas ali da bi nas samo zabaval, nego on hoče, da mislimo in filozofujemo ž njim vred . . .

Čeprav je Sienkiewicz napisal že celo biblioteko, vendar ne piše naglo. Njegovi življenjepisci pripovedujejo, kako skrbno si očrta vsako povest, kake študije dela zanjo, kako počasi ustvarja in premišljeno. On ne začne pisati nobene povesti, predno je nima v glavnih obrisih že v glavi in predno ne ve, kaj hoče. Svoj rokopis prečita in predela po potrebi večkrat, dokler ni vse zrelo in zaokroženo. Sienkiewicz je v tem oziru vzor vsem mladim pisateljem — tudi slovenskim! Poljski narod ve, kaj in kdo je Sienkiewicz. Zato ga je pa tudi ob njegovem jubileju odlikoval, kakor ni odlikoval še nobenega svojih pisateljev. Glavna slavnost se je vršila v Varšavi, kjer Sienkiewicz navadno biva. Brezštevilne deputacije iz vse Poljske so se poklonile jubilarju. Zastopana so bila vsa večja poljska mesta v Rusiji, v Avstriji in v Nemčiji ter vse univerze poljske. Pa tudi Rusi in drugi Slovani so se s telegrafskimi pozdravi udeležili slavnosti. Krono vsej slavnosti pa so Poljaki postavili s tem, da so kupili Sienkiewiczu v kielčevski guberniji na južni strani od Varšave za okroglih 100,000 rubljev lepo posestvo z ličnim gradičem, ki se mu pravi Oblagorek.

Tudi mi Slovenci smo se pridružili slavlencem Sienkiewiczovim, saj nam njegovi romani niso neznani in saj je on tudi naš! *A. Aškerc.*

† **Bronislav Grabowski** je umrl dne 24. decembra kot gimnazijski profesor v Pinczowu. Grabowski je bil znamenit poljski pisatelj, ki se je z uspehom poskušal na raznih poljih književnosti. Posebno se je odlikoval s tem, da je širil med Poljaki poznanje drugih Slovanov in pospeševal zbližavanje posameznih slovanskih plemen na kulturnem in književnem polju. Ker nam danes primanjkuje prostora, izpregovorimo o priliki še kaj več o Bronislawu Grabowskem. Čast njegovemu spominu! *A. A.*

